

Thuisonderwijs tijdens de corona-crisis

Thijs Bol, Universiteit van Amsterdam

Barbara Belfi, Universiteit Maastricht

Lex Borghans, Universiteit Maastricht

30 juni 2020

Inhoudsopgave

1. Inleiding	3
2. Dataverzameling en methoden	4
3. Variabelen	5
4. Basisonderwijs	9
5. Voortgezet onderwijs	13
6. Welbevinden van kinderen	16
6. Conclusie	17
7. Referenties	18

1. Inleiding

Door de corona-crisis zijn vanaf 16 maart de scholen in Nederland gesloten geweest. Onderwijs in het primair (po) en voortgezet onderwijs (vo) vond plaats op afstand, wat betekende dat ouders een belangrijke rol gingen spelen: zij moesten ervoor zorgen dat hun kinderen het schoolwerk bleven maken. Tegelijkertijd is er een sterk vermoeden dat niet alle ouders hier even goed toe in staat zijn. Sommige gezinnen ontberen de noodzakelijke materiele middelen, zoals een computer of tablet voor elk kind in het gezin, of een rustige werkplek. Maar ook de mate waarin ouders hun kinderen (kunnen) ondersteunen bij het schoolwerk verschilt. Een grote vraag is dan ook in hoeverre de schoolsluiting gevolgen heeft voor de kansenongelijkheid in het onderwijs.

Om dit te onderzoeken zijn er tijdens de periode dat leerlingen van po en vo thuis hun onderwijs moesten volgen data verzameld bij ouders met naar schoolgaande kinderen. Daarnaast heeft het kind zelf de vragenlijst ook in kunnen vullen. Op deze manier hebben we gegevens verzameld over (a) hoe de school en ouders hun kinderen hebben kunnen ondersteunen in de periode van thuisscholing en (b) hoe deze periode voor kinderen is geweest. In dit rapport geven we een overzicht van de belangrijkste bevindingen en gaan we na in hoeverre er sprake was van ongelijkheid in de hulpbronnen die kinderen ter beschikking hadden tijdens de schoolsluiting. Hierbij kijken we naar verschillen tussen meisjes en jongens en verschillen tussen kinderen waarvan de ouders een ander opleidingsniveau en/of inkomen hadden.

2. Dataverzameling en methoden

De vragenlijsten die zijn afgenomen voor dit onderzoek zijn uitgezet door Kantar. In totaal is er data verzameld onder 2,483 ouders en 2,404 kinderen. Kantar heeft uit hun panel (ongeveer 100,000 deelnemers) alle ouders met kinderen in de schoolgaande leeftijd als populatie genomen. Onder deze ouders is 83% uitgenodigd voor deelname aan het onderzoek.

Per ouder is er één willekeurig kind uitgekozen. De vragen die de ouder beantwoord heeft gaan over dit kind.

Alle resultaten in dit rapport zijn opgesplitst voor het po en het vo, omdat beide een ander traject hebben doorgemaakt tijdens de schoolsluiting en omdat het opzetten van onderwijs op afstand grote verschillen kent.

In dit rapport bespreken we voor het po en vo de resultaten van twee soorten analyses. Ten eerste maken we gebruik van beschrijvende statistieken: wat hebben ouders en kinderen geantwoord op onze vragen? Hierbij laten we steeds de ongecontroleerde resultaten laten zien. Bij po kijken we hierbij naar verschillen tussen de groepen in het po (1 t/m 8) en bij het vo kijken we naar verschillen tussen vmbo, havo en vwo.

Een tweede set van resultaten zoomt in op ongelijkheid in uitkomsten tussen groepen. Hierbij richten we ons op verschillen tussen meisjes en jongens en op verschillen tussen opleidingsgroepen en inkomensgroepen. Deze resultaten zijn verkregen door het voorspelde verschil tussen opleidingsgroepen te nemen uit een regressiemodel waarin we controleren voor een aantal factoren.

In onze analyses is de opleiding van de ouders gecategoriseerd in drie groepen: (1) maximaal een vmbo-diploma, (2) havo/vwo of mbo-diploma en (3) hbo- of wo diploma. De hoogste opleiding van één van beide ouders wordt gebruikt als definitie. Inkomen wordt gemeten door inkomensgroepen met elkaar te vergelijken. Hier vergelijken we primair gezinnen met een beneden modaal inkomen (29.500 euro of minder) met gezinnen met een meer dan 2x modaal inkomen (87.100 euro of meer).

We hebben data verzameld over een negental aspecten van het thuisonderwijs die hieronder worden besproken.

3. Variabelen

Ondersteuning door school (Schoolaanbod)

Om een beeld te krijgen van de ondersteuning door school zijn de volgende vragen gesteld:

1. Na de schoolsluiting heb ik van de school informatie gekregen waardoor mijn kind thuis verder kon werken.
2. De school verzorgt digitale lessen voor mijn kind.
3. De school biedt een gestructureerd lesprogramma aan voor mijn kind.
4. Het gemaakte huiswerk wordt door de leraren nagekeken.

Zowel op po als vo scoort het nakijken door leraren het laagst (gemiddeld 3.1 op po en 3.5 op vo op een vijfpuntschaal). In het po zijn de ouders het meest aan dat het kind informatie heeft gekregen waarmee het verder kon werken (4.4) en op het vo dat de school digitale lessen verzorgt (4.0). In het po hadden de leerlingen gemiddeld 3 uur per week contact met de school. In het vo was dit gemiddeld 6 uur per week.

De vier vragen zijn voor verdere analyse samengevoegd tot één variabele Schoolaanbod. Deze aanpak wordt ook bij de meeste andere aspecten gevolgd.

Belang van onderwijs tijdens de schoolsluiting (Belang)

De volgende vragen zijn gesteld over het belang dat ouders hechten aan het thuisonderwijs:

1. Ik wil koste wat kost voorkomen dat mijn kind een achterstand oploopt door het thuisonderwijs.
2. Ik vind dat mijn kind evenveel tijd aan school moet besteden als onder normale omstandigheden.
3. Ik vind het niet belangrijk hoeveel tijd mijn kind deze periode aan school besteedt.

Zowel op het po als het vo vinden ouders het voorkomen van achterstanden het belangrijkste. Bij het po scoren ouders gemiddeld 3.6 en bij het vo gemiddeld 3.5 bij deze vraag.

Conditie

Over de voorzieningen voor het kind om thuis aan school te werken zijn de volgende vragen gesteld:

1. Mijn kind kan thuis in alle rust werken aan zijn/haar schoolwerk.
2. Mijn kind heeft een eigen computer of tablet om op te werken.
3. Mijn kind heeft thuis een eigen werkplek.

De voorzieningen zijn beter voor leerlinge in het vo dan het po. Voor beide groepen is de score het hoogste voor de beschikbaarheid van een computer (po: 3.9, vo: 4.4).

Structuur

Over de mate waarin de ouders zorgden voor structuur bij het onderwijs zijn de volgende vragen gesteld:

1. Mijn partner of ik controleren bij mijn kind of zijn/haar schoolwerk voor die dag is afgerond.
2. Mijn kind plant zijn/haar schoolwerk voor die dag zelf.
3. Mijn partner of ik overhoren mijn kind over wat hij/zij geleerd heeft.
4. Er zijn doordeweeks vaste tijden waarop mijn kind werkt aan school.

Op het po controleren ouders veel of het schoolwerk is afgerond en zijn er vaste tijden voor het schoolwerk (beide 4.0). In het vo scoren deze aspecten lager maar plant het kind meer zelf (3.9).

Mate waarin ouder in staat is te helpen met schoolwerk (In staat tot hulp)

Over de mate waarin ouders in staat zijn te helpen met schoolwerk zijn de volgende vragen gesteld:

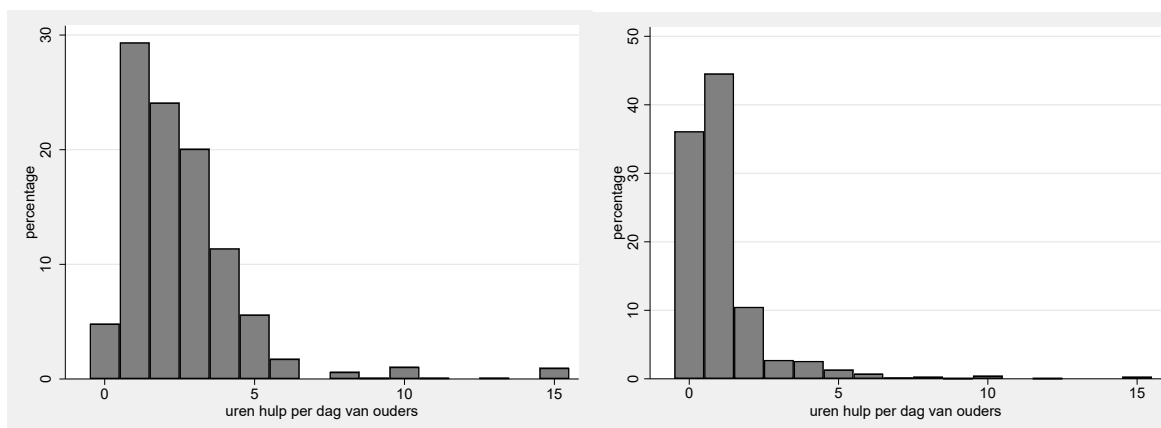
1. Mijn partner of ik voelen ons goed in staat om ons kind te helpen met zijn/haar schoolwerk.
2. De lesstof voor rekenen/wiskunde van mijn kind, begrijpen mijn partner of ik goed.
3. De lesstof voor taal/talen van mijn kind, begrijpen mijn partner of ik goed.
4. Het lukt ons goed om lesstof aan mijn kind uit te leggen, als dat nodig is.

Op de basisschool zijn ouders veel meer in staat hun kinderen te helpen dan in het vo. De hoogste scores in het po zijn voor hoe goed men taal en rekenen van het kind begrijpt (4.26 en 4.25), terwijl in het vo wiskunde voor de ouders juist het moeilijkste is (3.41).

Tijd ondersteuning door ouders (Uren hulp)

De tijd die ouders per dag besteden aan het ondersteunen van het onderwijs van hun kinderen is in één vraag gesteld. Hieronder is de verdeling van de antwoorden te zien voor ouders van een leerling in het po en het vo.

Figuur 1: Gemiddeld aantal uren in het po (links) en vo (rechts)

In het po zijn er maar weinig ouders die geen tijd aan de ondersteuning van hun kind besteden. Een grote groep geeft aan 1, 2 of 3 uur per dag aan de ondersteuning te hebben besteed. Gemiddeld gaat het bij ouders in het po om 2,5 uur per dag. In het vo geeft een veel grote groep ouders aan 0 uur aan deze ondersteuning te hebben besteed. Het gemiddeld is hier 1,1 uur.

Tijd die leerlingen besteden aan onderwijs (Uren leerling)

Op een vergelijkbare manier is ook aan de ouders gevraagd hoeveel tijd de kinderen per dag aan onderwijs besteedden. In het po is dit gemiddeld 3,7 uur per dag en in het vo 3,6 uur per dag. Dezelfde vraag is ook aan de leerlingen zelf voorgelegd. De gemiddelde antwoorden zijn vrijwel gelijk. In het po geven leerlingen aan 3,4 uur per dag aan thuisonderwijs te hebben besteed en in het vo betrof dit 3,3 uur per dag.

Hoeveel heeft het kind geleerd (Leerwinst)

Ook is de vraag voorgelegd hoeveel het kind leerde tijdens de schoolsluiting, vergeleken met de normale situatie. De antwoordmogelijkheden waren:

1. Niets
2. Veel minder dan normaal
3. Iets minder dan normaal
4. Even veel als normaal
5. Meer dan normaal

De gemiddelde score voor po-leerlingen is 3,3, wat dus betekent dat voor het gevoel van de ouders het gemiddelde tussen iets minder dan normaal en even veel als normaal in zit. In het vo is dit 3,1. Ook deze vraag is aan leerlingen voorgelegd en ook hier gaven zij een zeer vergelijkbaar antwoord. In het po een gemiddelde van 3,3 en in het vo een gemiddelde van 3,2.

Sociaal emotioneel welbevinden (Welbevinden)

Met een aantal stellingen is ook het welbevinden van de leerlingen geïnventariseerd. Het gaat om deze volgende stellingen:

1. Het gaat momenteel goed met mijn kind.
2. Mijn kind maakt zich nu meer zorgen over dingen dan normaal.
3. Mijn kind voelt zich vaak eenzaam.
4. Mijn kind is vaak boos.
5. Mijn kind verveelt zich vaak.
6. Mijn kind mist school.

Over het algemeen gaat volgens de ouders goed met de kinderen. Zowel in het po als het vo geven de ouders gemiddeld 4.1 voor de stelling dat het momenteel goed gaat met het kind. Het missen van school is in het po en vo verreweg het grootste probleem (po: 4.0, vo: 3.5), op afstand gevolgd door verveling (po en vo: 2.8).

Aan de leerlingen zelf hebben we deze en enkele extra vragen gesteld over hoe ze zich voelen. Hun antwoorden komen redelijk overeen met de antwoorden van hun ouders, maar ook blijft dat ze zich de laatste tijd in hoge mate meer zorgen maken dan voorheen en dan ze hun vrienden nog meer missen dan school.

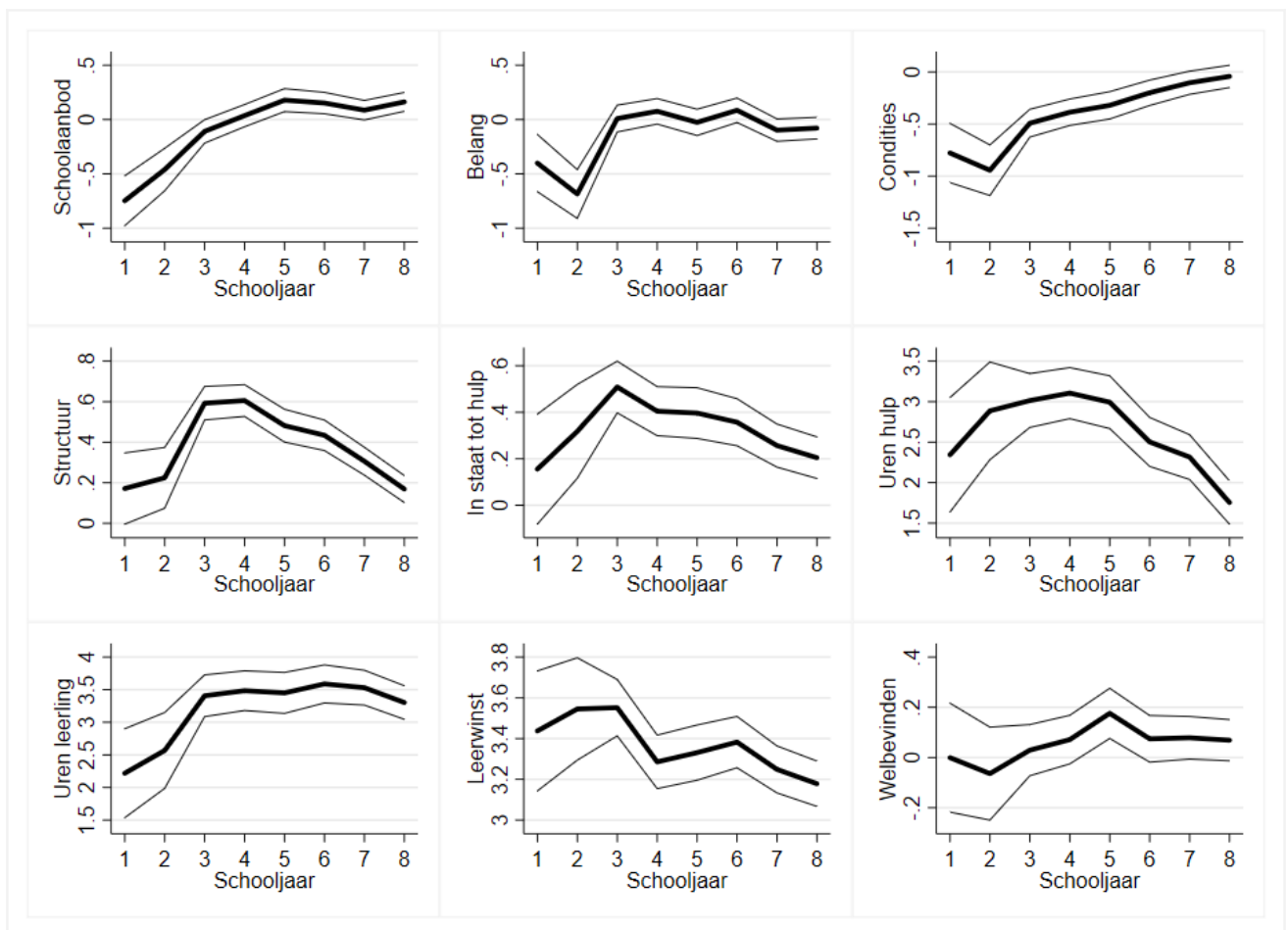

3. Basisonderwijs

Beschrijving

In Figuur 2 staan een negental grafieken geven we hieronder aan hoe deze aspecten van het thuisonderwijs verschillen tussen de 8 groepen van het basisonderwijs. In de grafiek wordt met de dikke lijn steeds het gemiddelde per groep aangegeven. De dunnen lijnen geven de betrouwbaarheidsintervallen weer. In de data zijn relatief weinig respondenten die antwoorden over hun kind in groep 1 of 2. De betrouwbaarheid van deze gemiddeldes is daarom laag.

Figuur 2: Indicatoren in de verschillende leerjaren

De uitgebreidheid van het schoolaanbod neemt duidelijk toe met de groep. Vanaf groep 5 neemt dit niet noemenswaardig meer toe. De variabele is gestandaardiseerd zodat het gemiddelde op 0 ligt. Omdat het aanbod op het vo uitgebreider is, ligt een groot deel van deze grafiek fors onder dit gemiddelde van 0. Het belang dat ouders hechten aan goed onderwijs is vanaf groep 3 vrijwel gelijk. Alleen ouders van kinderen in groep 1 en 2

hechten dus minder waarde aan goed onderwijs. De condities voor het thuisonderwijs nemen gestaag toe met het ouder worden van de leerlingen.

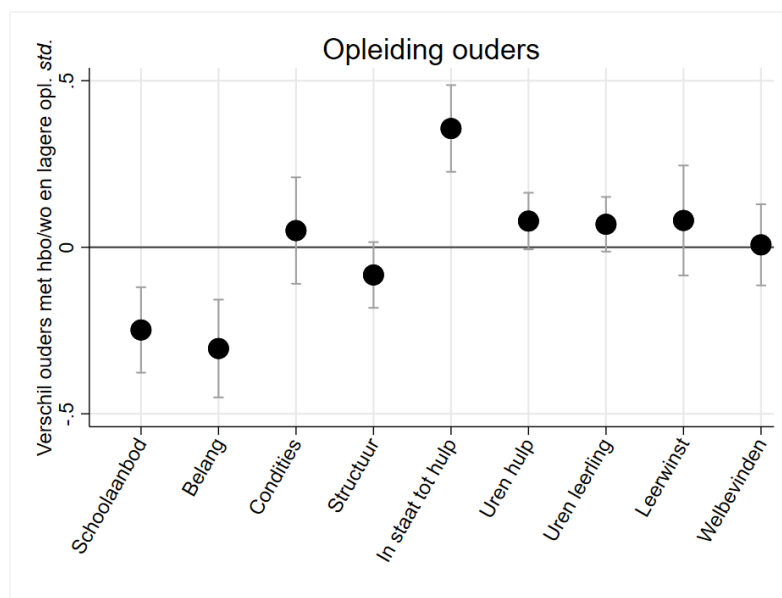
Vooral in groep 3 en 4 bieden ouders veel structuur aan hun kinderen. In groep 1 en 2 is hier weinig aandacht voor. Na groep 4 laten ze dit geleidelijk minder worden. In groep 1 en 2 blijken ouders meer moeite te hebben met hulp aan hun kind. In groep 3 zijn ze hier het beste toe in staat. Daarna neemt het vermogen om de kinderen te helpen geleidelijk af. Een vergelijkbaar patroon zien we bij het aantal uren hulp dat ouders hun kinderen geven. In groep 3, 4 en 5 ligt dit aanzienlijk hoger dan in groep 1 en 2 en na groep 5 neemt de hoeveelheid uren hulp geleidelijk weer af.

De tijd die leerlingen zelf aan thuisonderwijs besteden is vrij constant tussen groep 3 en 8. Naarmate leerlingen in hogere groepen zitten lijken hun ouders iets meer te denken dat ze minder hebben geleerd dan normaal. Het welbevinden van leerlingen wijkt bijna nergens significant af van het gemiddelde.

Ongelijkheid

In figuur 3 tot en met 5 staan dezelfde indicatoren uitgesplitst voor verschillende groepen, respectievelijk op basis van het opleidingsniveau van de ouders (Figuur 3), het inkomen van de ouders (Figuur 4) en het geslacht van het kind (Figuur 5).

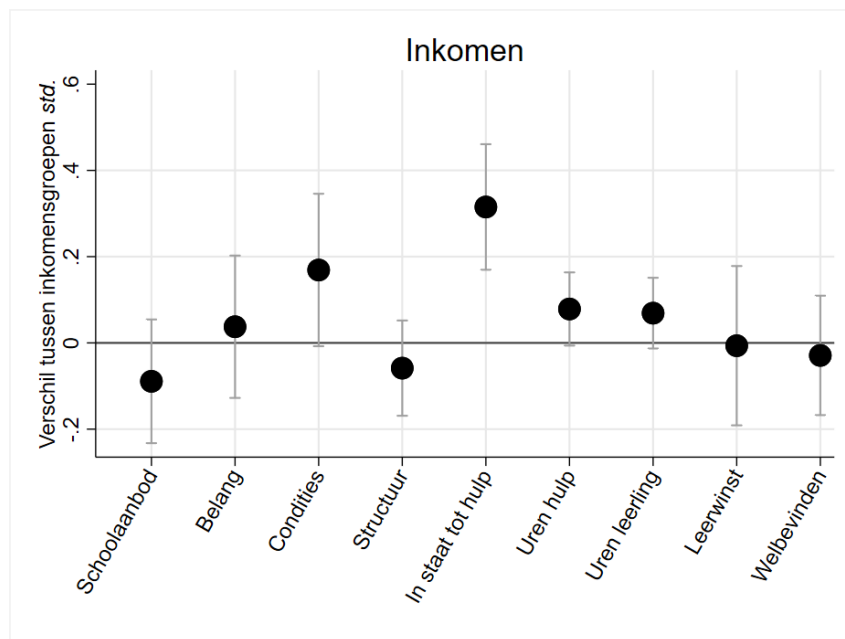
Figuur 3: Opleiding ouders

In Figuur 3 zien we dat de verschillen tussen opleidingsgroepen over het algemeen klein zijn. Hoogopgeleide ouders geven vaker aan dat het aanbod van de scholen minder is, en ook geven zij ook minder belang te hechten aan het schoolwerk in deze periode. Er zijn geen significante verschillen in de thuiscondities of de structuur die ouders bieden. Wel zien we, in lijn met eerder onderzoek (Bol, 2020), grote verschillen in de mate waarin

ouders zich in staat voelen hulp aan te bieden. Het verschil tussen ouders met een hbo of wo-diploma en ouders met maximaal een middelbare school vmbo-diploma is $0.4sd$. Ouders met een hoge opleiding voelen zich veel beter in staat te helpen. Dit leidt maar tot kleine (gerapporteerde) verschillen in het werkelijke bestede aantal uren. Hoogopgeleide ouders besteden iets meer tijd, maar deze verschillen zijn niet significant verschillend van 0. In de gepercipieerde leerwinst en het sociaal-emotioneel welbevinden van de kinderen zit geen ongelijkheid tussen opleidingsgroepen.

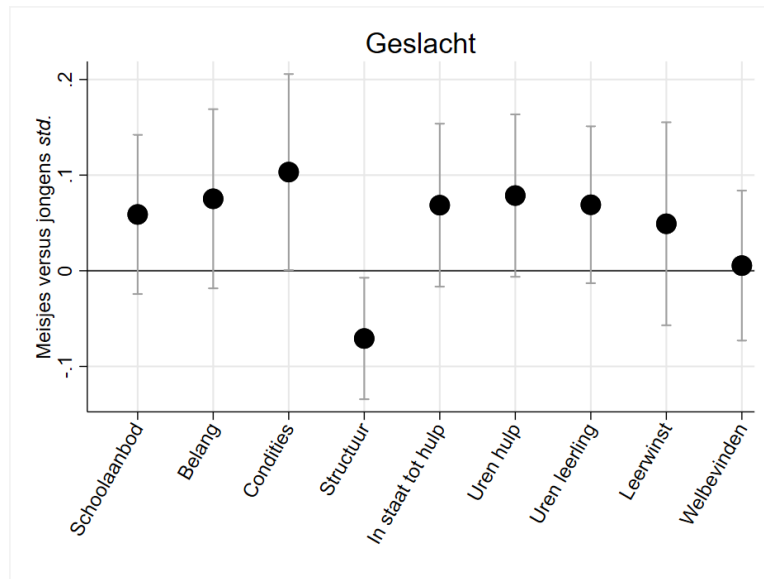
Figuur 4: Inkomen ouders

De resultaten voor inkomen zijn op bepaalde punten vergelijkbaar: er zijn maar weinig significante verschillen. Wel zien we een duidelijker onderscheid wanneer het gaat om condities. In gezinnen waarin meer financiële middelen zijn hebben kinderen betere condities om te leren. Het verschil is net niet significant, maar substantieel in grootte ($0.2sd$). Ouders met een hoog inkomen geven ook aan beter in staat te zijn om hulp te geven, maar dit verschil is kleiner dan tussen ouders van inkomensgroepen. Er zijn geen verschillen wanneer het gaat om gepercipieerde leerwinst en welbevinden.

Figuur 5 geeft de verschillen tussen meisjes en jongens weer. Het figuur laat zien dat op de meeste indicatoren meisjes hoger scoren, alhoewel de verschillen relatief klein zijn en geen enkele keer significant verschillen van 0. Er is één uitzondering: ouders geven meer structuur wanneer het gaat om de thuisscholing van jongens dan van meisjes.

Figuur 5: Geslacht leerlingen

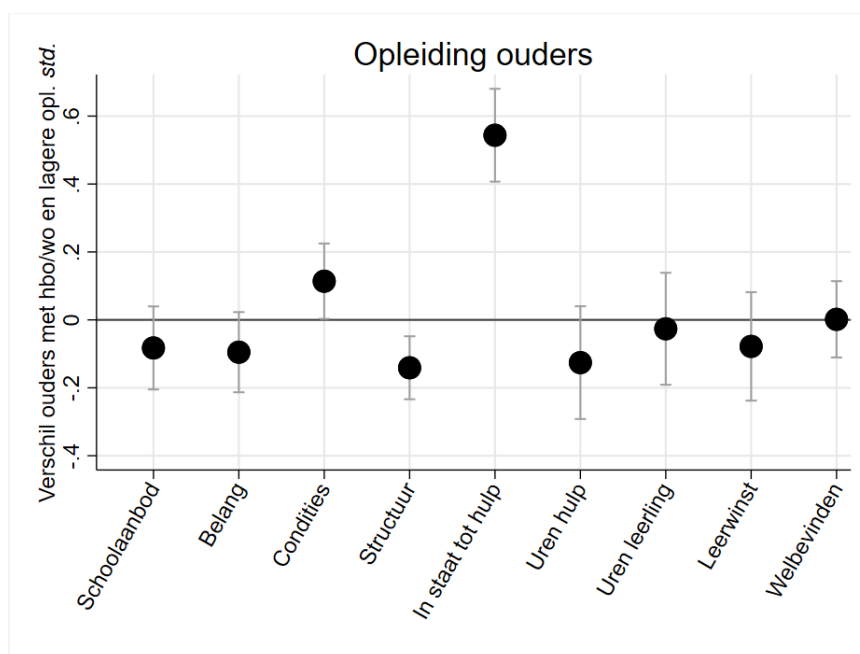

5. Voortgezet onderwijs

In Figuur 6 tot en met 8 wordt de ongelijkheid tussen verschillende groepen weergegeven voor leerlingen van het voortgezet onderwijs. Hierbij is er één extra figuur: het verschil tussen vmbo- en vwo-leerlingen.

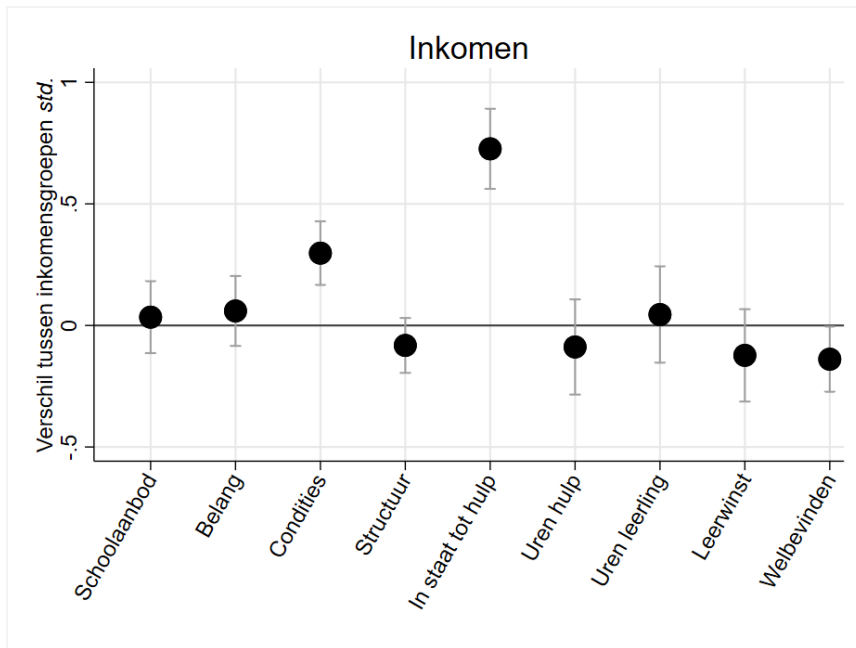
In Figuur 6 valt te zien dat er op veel factoren geen grote verschillen zijn: het schoolaanbod, het belang van het onderwijs, de uren hulp en de uren contact met de leerling, de leerwinst en het welbevinden van leerlingen verschilt niet tussen laag- en hoogopgeleide gezinnen. Er zijn indicatoren waarop er wel verschillen zijn. Ten eerste zijn er betere werkcondities voor leerlingen in gezinnen met ten minste één hoogopgeleide ouder. In gezinnen waarin de ouders laagopgeleid zijn geven ouders aan meer structuur aan te bieden bij het schoolwerk van kinderen. Het grootste verschil zit wederom in de mate waarin ouders aangeven hulp te kunnen aanbieden: een verschil van bij 0.6sd tussen ouders met een lage en hoge opleiding. Ook hier blijkt dus duidelijk dat kinderen uit gezinnen met hoogopgeleide ouders beter begeleid kunnen worden in periodes van thuisscholing.

Figuur 6: Opleiding ouders

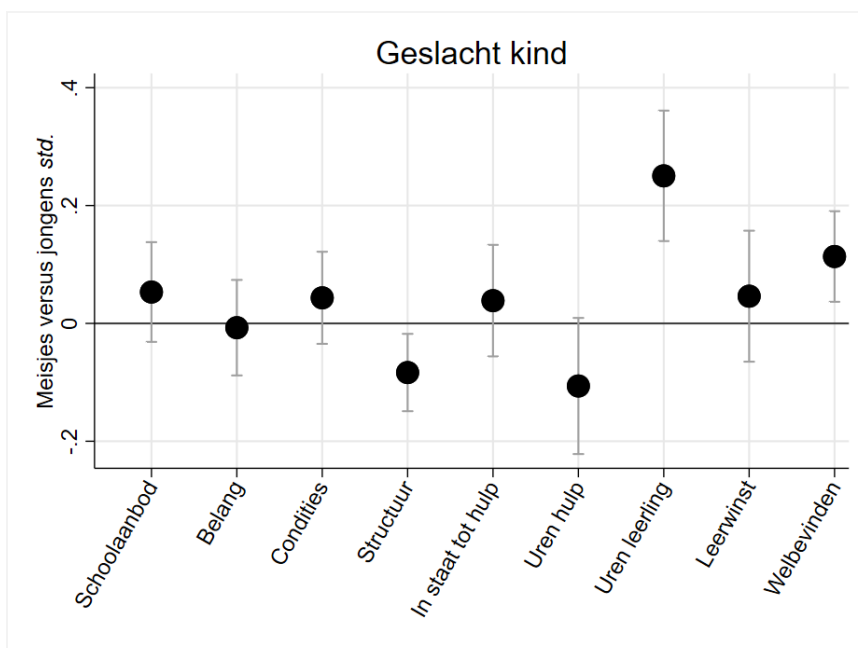
Figuur 7 laat de verschillen zien tussen inkomensgroepen. Hier is het patroon vergelijkbaar, al zijn de effecten iets sterker—vooral voor de werkcondities: in gezinnen met meer financiële middelen geven ouders aan dat kinderen vaker een eigen computer of kamer hebben en rustiger kunnen. Ook hier zien we het verschil in de mate waarin ouders in staat zijn te helpen: ouders met een hoger inkomen voelen zich veel meer in staat hun kinderen goed te helpen.

Figuur 7: Inkomen ouders

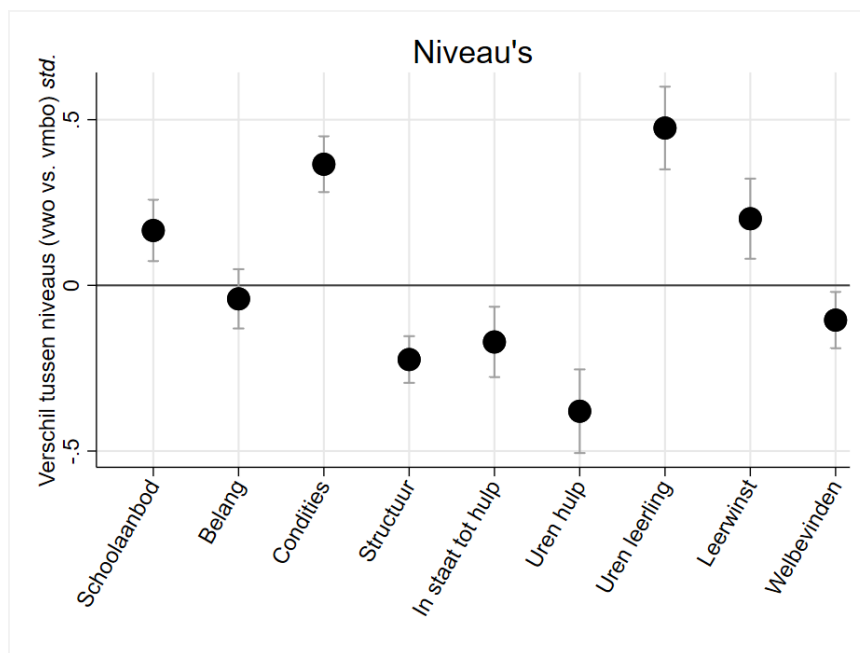
Figuur 8 geeft de verschillen tussen jongens en meisjes in het voortgezet onderwijs weer. Hier zien we op 2 factoren opvallende verschillen. Ten eerste geven ouders aan dat ze zonen meer structuur bieden in de thuisschooling dan dochters. Dit is in overeenstemming met aanwijzingen uit een studie van het LISS Panel (Bol, 2020). Ten tweede valt op dat ouders aangeven dat er met hun dochters meer contact is dan met hun zonen. Het is wel belangrijk om te benoemen dat alle effecten in termen van grootte niet vergelijkbaar zijn aan de eerder gevonden verschillen in de mate waarin opleidingsgroepen verschillen in staat zijn hun kinderen te helpen met schoolwerk.

Figuur 8: Geslacht kind

In Figuur 9 hebben we de voorspelde verschillen geplot tussen leerlingen van het vwo en het vmbo. Hier vinden we op veel van de indicatoren grote verschillen. Ten eerste is het schoolaanbod van vwo-leerlingen veel uitgebreider geweest dan dat van vmbo-leerlingen. Ouders met kinderen op het vmbo en vwo vinden scholing even belangrijk, maar ouders met kinderen op het vwo hebben thuis betere condities waarin hun kinderen aan school kunnen werken. Ouders op het vwo bieden minder structuur en minder uren hulp. Ook voelen zij zich minder goed in staat om hun kinderen te ondersteunen, maar dit verschil wordt volledig verklaard door laagopgeleide ouders met kinderen op het vwo. Ouders geven aan dat hun kinderen die op het vwo zitten veel meer contact hebben gehad met docenten dan hun kinderen op het vmbo. Dit is een groot verschil ($0.5sd$). Wanneer het gaat om leerwinst (klein voordeel voor vwo-leerlingen) en welbevinden zien we dat ouders van vwo-leerlingen aangeven dat hun kinderen meer geleerd hebben, maar dat hun welbevinden lager is. Dit laatste wordt bevestigd door de kinderen zelf—ook hier vinden we dat vwo-leerlingen aangeven zich gedurende de schoolsluiting minder goed gevoeld te hebben (zie sectie 7).

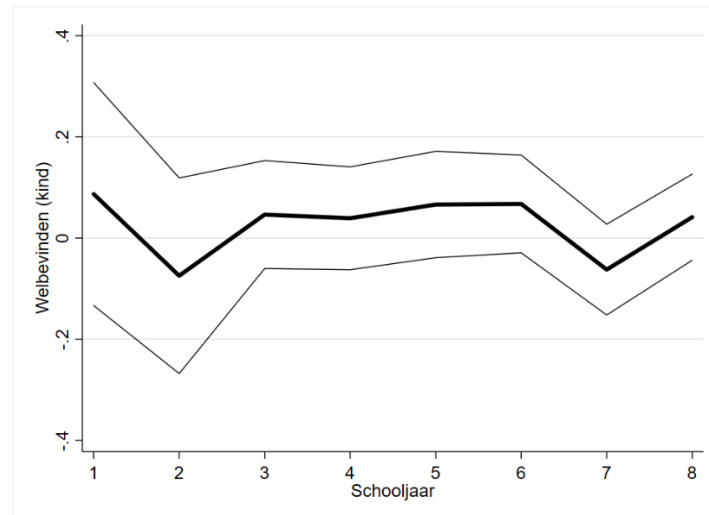
Figuur 9: Verschillen tussen niveaus in het vo

7. Welbevinden kinderen

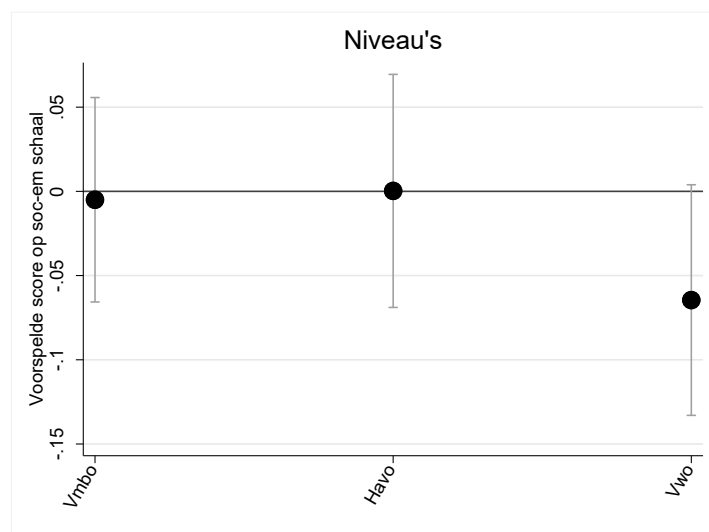
Ook kinderen hebben een vragenlijst ingevuld. In deze laatste sectie richten we ons vooral op het sociaal-emotionele welbevinden van de kinderen. We zie in Figuur 10 weinig verschillen tussen de leerjaren in het basisonderwijs. Over het algemeen geven verreweg de meeste kinderen in het po aan dat ze zich goed voelen, maar ze vervelen zich vaak (34%) en een substantiële groep (14%) voelt zich alleen.

Figuur 10: Welbevinden in het po

In het voortgezet onderwijs zien we weinig verschil in welbevinden tussen leerlingen met een verschillende leeftijd. Wel is er een klein verschil tussen de niveaus. Met name vwo-leerlingen geven aan minder zich minder goed te voelen, vaker eenzaam te zijn, en school te missen. De verschillen zijn echter niet groot; vwo-leerlingen hebben een score van 0.06 ($.1sd$) onder het gemiddelde. Terwijl kinderen zich meer zorgen maken en in sommige gevallen eenzaam zijn of school missen, zijn er geen duidelijke patronen tussen leerlingen van verschillende leeftijden of niveaus.

Figuur 11: Verschillen tussen niveaus in het vo

8. Conclusie

Dit rapport geeft een eerste verkenning van de resultaten van de dataverzameling over het leren op afstand tijdens de schoolsluiting. We hebben verschillende hulpbronnen in kaart gebracht en gekeken waar er grote verschillen zitten.

Het grootste verschil in zowel het po als vo zit in de mate waarin ouders zich in staat hebben gevoeld om hun kinderen te helpen. Hoogopgeleide ouders en in gezinnen met veel inkomen was dit vaak veel gemakkelijker. We zien ook verschillen in de condities: kinderen uit gezinnen met meer inkomen hebben vaker een eigen kamer of een eigen computer of laptop, maar het is belangrijk om te benoemen dat deze verschillen klein zijn.

Een ander groot verschil in het vo zit tussen de onderwijsniveaus. De manier waarop het onderwijs op afstand is georganiseerd is erg verschillend voor kinderen van het vwo dan het vmbo. Vwo-leerlingen kregen meer contacturen en een uitgebreider schoolaanbod. In de schoolsluiting zijn er dus grote verschillen geweest in de mate waarin leerlingen uit de verschillende niveaus in het vo hebben kunnen leren vanwege het aanbod vanuit school.

Er zijn groepen leerlingen die aangeven zich eenzaam te voelen of zich meer zorgen te maken dan eerder. We zien geen grote verschillen tussen het vo en po of de leeftijden van de kinderen. Zowel groepen jong en oudere kinderen hebben het soms moeilijk gehad. Wel vinden we dat vwo-leerlingen in het vo aangeven een iets lager sociaal-emotioneel welbevinden te hebben dan leerlingen van het vmbo en de havo.

9. Referenties

Bol, T. (2020). *Inequality in homeschooling during the Corona crisis in the Netherlands. First results from the LISS Panel*. <https://doi.org/10.31235/osf.io/hf32q>